

مرکز اطلاعات و مدارک مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن

نوشته: پروین بلورچی (رستمکلاپی)

سرپرست مرکز اطلاعات و مدارک مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن

براساس ضوابط برنامه عمرانی پنجم و با توجه به رشد اقتصادی و اجتماعی کشور، افزایش تولیدات ساختمانی یکی از هدفهای است که با نیل به آن نیازهای مسکن در شهر و روستا رو به کاهش می رود.

در سال ۱۳۵۲ دفتر مطالعات و معیارهای ساختمانی در وزارت مسکن و شهرسازی به فکر تاسیس یک مرکز پژوهشی بنام "مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن" افتاد که هدفش نه تنها مربوط به فعالیت های پژوهشی در زمینه ساختمان و مسکن بود، بلکه تاثیر این گونه فعالیت ها را در اقتصاد کشور نیز خواستار بود. این مرکز در همان سال با برنامه پژوهش و توسعه شامل اقتصاد ساختمان، تحلیل قیمت ها، روش های ساختمان، نوآوری در روندهای ساختمانی، پژوهش در زمینه مصالح، مهندسی و طرح های زیست محیطی و کنترل کیفیت ها آغاز بکار نمود، و با همکاری برنامه عمران سازمان ملل، مرکزی متشکل از گروهی پژوهشگران حرفه ای آزموده با مسئولیت های مشخص ایجاد گردید.

بدیهی است کار بخش های پژوهشی این مرکز بدون در دسترس بودن کلیه اطلاعات جاری در زمینه دگرگونی های گسترده در امر ساختمان در کشور و کشورهای دیگر امکان پذیر نبود. بنابر این بخشی اطلاعات و مدارک بر مبنای سه هدف اصلی: (۱) ایجاد تسهیلات برای خدمات مرجع؛ (۲) گسترش ارتباط بین بخش های مختلف پژوهشی اعم از داخل و خارج مرکز؛ و (۳) فعالیت های آموزشی و خدمات مشاوره ای و اطلاع رسانی برای مهندسين ساختمان، در مرکز ایجاد گردید. این بخش فعالیت های خود را در چهارچوب اصلی گردآوری، ذخیره و بازیابی سریع و دقیق اطلاعات برای استفاده کننده و ایجاد ارتباط بین افراد مرکز و سازمانهای مشابه در سطح ملی و بین المللی آغاز نمود.

هدف این بخش گسترش دادن خدمات بنابر خواسته های فردی یا گروهی بود و برای به تحقق رسانیدن آن به فکر تهیه مجموعه ای برآمد که از نظر کیفی واجد شرایط لازم باشد و با توجه به کلیه دگرگونی های اخیر در امر ساختمان و مسکن گردآوری شود. بنابر این مجموعه حاضر این بخش شامل منابع مراجعه در زمینه های علوم مهندسی ساختمان و مسکن و معماری مربوط به گذشته تا زمان حاضر می باشد، و همواره کوشش شده است که با استفاده از امکانات موجود به پرسش های مراجعین پاسخ دقیق و مناسب داده شود. در اینجا یادآوری می شود که در مراکز اسناد منظور از مجموعه غنی، تنها تعداد بسیار کتاب نیست، بلکه از آن جا که جامعه استفاده کننده این مراکز را پژوهشگران یا

صاحبان صنایع و جز آن در بر می گیرند مجموعه همیشه در حال بازسازی است و بیشتر مقاله های یک یا دو صفحه ای شامل نتایج پژوهش های گوناگون که داده های ویژه ای را در بر می گیرند یا کاتالوگ های جدید مربوط به تولیدات جدیدی از اجزاء ساختمان که نیاز مبرم و سریع مهندسی را برآورده می سازند ارزش بیشماری دارند. برای مثال گزارش ها، مجلات چکیده، همایش ها، رساله ها، خلاصه مذاکرات، آمارها، خبرنامه ها، استانداردها، ..... و جز آن از این شمارند.

برای آشنائی بیشتر با نوع مدارکی که در مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن موجود است به اختصار به ذکر چند نوع از این مدارک می پردازیم که موارد مراجعه بیشماری را بوجود می آورند.

یکی از انواع این مدارک گزارش های علمی و فنی را میتوان نام برد و این گزارش ها تمامی کتابهای آزمایشگاهی، گزارش های روزانه که برای سرپرست های بخش های مختلف سازمان ها تهیه می شوند، و مدارک رسمی را که نتیجه پژوهش ها می باشند، در بر می گیرند، در این مرکز تهیه این گزارش ها بوسیله ارتباط، مکاتبه و برقراری نظام مبادله بین سازمانهای دولتی و غیردولتی در سطح ملی و بین المللی امکان پذیر شده است. پس از دریافت، اینگونه نشریات همگی نمایه سازی شده و در اختیار مراجعین قرار می گیرد.

نشریات ادواری تخصصی نیز اساسی ترین نقش را در ارائه دانش نو دارا می باشند و زیر بنای مدارک آرشیوی را در علوم و تکنولوژی بوجود می آورند. در این مورد سرعت چاپ و بحداقل رسانیدن زمان چاپ یکی دیگر از صفات مشخصه یکی نشریه ادواری است.

نیاز به سرعت چاپ اخیراً ناشرین را بر آن داشته است که از میکروفیلیم به عنوان وسیله نشر استفاده کنند و به این ترتیب امکان استفاده از مقالات بصورت میکروفیلیم در مخازن سالم میسر شده و به آسانی نسخه های چاپی آنها را میتوان تهیه و در اختیار مراجعین قرار داد. در این مرکز کلیه نشریات ادواری دریافت، ثبت و نمایه سازی شده و سپس در اختیار پژوهشگران قرار می گیرند. برخی عنوان ها نیز بصورت میکروفیلیم سفارش می شوند. برای نگاهداری مجموعه نشریات ادواری در نظر است از میکروفیلیم استفاده شوند. برای این منظور دوربین ویژه فیلمبرداری و ماشین های خواندن و تکثیر میکروفیلیم و میکروفیش تهیه شده است. تا در کار سرعت اشاعه اطلاعات از آنها سود برده شود.

مجلات چکیده محتوی نمایه های مقالات به مثابه کلیدی برای دستیابی به مدارک ردیف اول می باشند که خود مهمترین نقش را در رسانیدن اطلاعات لازم به پژوهشگران دارند. در این مرکز از بین مجلات چکیده تعدادی که به رشته تخصصی مربوط ارتباط می یابد انتخاب شده سفارش و مرتباً دریافت می گردند و باگاهی مراجعین میرسند.

یکی از مواردی که در این مرکز با آن بیش از همه مواجه میشویم. مراجعه طبقات مختلف مهندسين ساختمان، پیمانکاران و یا صاحبان ساختمانها است برای بدست آوردن اطلاعات جدید و سودمند در مورد تولیدات ساختمانی، مصالح و قطعات و اجزاء مختلف ساختمان برای راهنمایی این مراجعین بخشی ویژه Trade Literature اختصاص یافته است که با استفاده از نظام رده بندی مراجعین بخشی ویژه Sweets Architectural catalog file که ویژه نظام بخشیدن به این نوع مدارک است اطلاعات

لازم را در اختیار مراجعین قرار می دهد. به این ترتیب که مراجعه کننده کافی است نام تجارتي محصول مورد نظر خود یا موضوع مورد نظر و یا نام شرکت توليدکننده را بداند و با ارائه هر یک از آنها فهرست برگه ای این بخش، کاتالوگ مورد نظر درخواست کننده را در اختیار وی می گذارد که در نتیجه تماس با شرکت مربوطه، به نیاز خود دست می یابد. از آنجا که چنین نیازهائی با پیشرفت های اقتصادی کشور گسترش می یابد مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن درصدد برآمد کاتالوگی حاوی کلیه شرکت های مذکور تهیه و در اختیار درخواست کنندگان قرار دهد، کار تهیه این کاتالوگ به اتمام رسیده و هم اکنون زیر چاپ می باشد.

استانداردها یکی دیگر از مواردی هستند که مراجعه بیشماری را بوجود می آورند. استانداردها معمولاً از جانب سازمانهای ملی و بین المللی منتشر می شوند و شامل موضوعهای مختلف مانند واژه نامه، تعاریف، نشانه ها، مشخصات کیفی، ایمنی، اجزاء، ابعاد و روشهای آزمایش مربوط به تولیدات مختلف می شوند که هر ساله تجدید شده و اطلاعات تازه تری را در مورد پیشرفت های فنی ارائه می دهند. در این مرکز کلیه استانداردهای مربوط به ساختمان و مسکن و مصالح مختلف ساختمانی تهیه و بازسازی می شود و نو نگه داشتن آن تاثیر مهمی بر روی کار پژوهشگران دارد. در نتیجه کوشش می شود که برای بالا بردن کیفیت این بخش توجه لازم مبذول گردد. در حال حاضر ارائه استانداردها به متقاضیان براساس استفاده از شماره کد آنها است.

آمارها نیز بخش دیگر از مجموعه مرکز را تشکیل می دهند. از آنجا که کلیه پژوهشهای انجام شده مبتنی بر ارقام و آمار معتبر و جدید می باشد گردآوری کلیه آمارهای موجود از مراکز کشور یکی از هدفهای اساسی بوده است و کوشش بعمل آمده است که همیشه آخرین آمارها تهیه و در اختیار مراجعین قرار گیرد.

اگر چه مراجعین مراکز اسناد به اطلاعات جدید نیاز مبرم دارند، هم زمان با آن نباید این موضوع را از نظر دور داشت که مجموعه کاملی در کلیه سطوح موضوعی وابسته به کار آنها ضروری است و کتاب نیز بخشی از این مجموعه را در بر می گیرد.

در مرکز با در نظر گرفتن ضوابط انتخاب کتاب مجموعه ای از کتابها در زمینه های ساختمان، مسکن، راهسازی، پیش سازی، فعالیت های ساختمانی در شهر و روستا مصالح ساختمان اجزاء و انواع مختلف ساختمان، مدیریت ساختمان، تاسیسات، آمارها، برنامه ریزی شهری و منطقه ای، معماری و مقداری نیز در زمینه های اقتصاد، فیزیک، شیمی، ریاضیات و کامپیوتر که به نحوی با موضوع ساختمان ارتباط پیدا می کنند تهیه شده و در حال گسترش می باشد. بخشی از این کتابها مانند دایره المعارف ها، فرهنگ ها، کتابهای راهنما، کتابشناسی ها، فهرست ها، نشریات محتوی برنامه های پژوهشی مراکز مختلف شرکت های مختلف و موسسات پژوهشی گوناگون و جز آن در بخش جداگانه مرجع نگاهداری می شوند. تهیه بریده جراید نیز از وظایف مرکز اطلاعات و مدارک است به گونه ای که کلیه اطلاعات جاری در امر ساختمان و مسکن همیشه در مرکز موجود بوده و هر روزه آلبوم بریده جراید در اختیار کارمندان مرکز قرار می گیرد. این مجموعه دارای فهرست موضوعی بوده و مطالب هر

سال جداگانه نگاهداری می شود. در نظر است از این مجموعه یک بایگانی بصورت میکروفیش تهیه شود.

مواد دیگر از جمله فیلم، میکروفرم ها و نقشه ها نیز بخشی دیگر از مجموعه مرکز را تشکیل می دهند که در نظر است در آینده این بخش گسترش بیشتری از نظر کیفیت و کمیت پیدا کند.

نظام مجموعه مرکز اطلاعات و مدارک

برای سازمان دادن به اشکال گوناگون مدارک با توجه به برنامه خود کار کردن مرکز اطلاعات و مدارک که از بدو امر در نظر گرفته شده بود نظام نمایه سازی با استفاده از واژه های کلید برگزیده شد و برای این منظور از اصطلاحنامه های ذیل سود برده میشود.

- 1) Construction Industry Thesaurus
- 2) Thesaurus of Engineering and Scientific Terms
- 3) Marco Thesaurus: OECD

با توجه به دو نشریه ذیل و رعایت قواعد مندرج در آنها واژه نامه ویژه مرکز به زبان انگلیسی در حال تدوین است و انواع مدارک موجود با استفاده از آن نمایه سازی می شوند. برای نمایه سازی نشریات فارسی کوشش بعمل آمده است که این واژه نامه به فارسی برگردانیده شود و در حال حاضر مراحل آزمایشی خود را طی می کند.

Prepared Within the framework of International Council-for Building Research. Studies & Documentation. CIB working Commission W. 52

در مورد رده بندی و از نظر قرار گرفتن کتب در قفسه ها از رده بندی پیشنهادی موسسه

Abridged Building Classification for Architects, Builders and CIB civil Engineers, A Selection from the Universal Decimal Classification by International Building Classification Committee, Published by the Selection Documentation of the CIB Research, Studies & Documentation, Bouwcentrum, Rotterdam.

استفاده میشود و برای فهرست نویسی توصیفی از قواعد فهرست نویسی انگلو-امریکن شود برده می شود.

CIB موسسه ایست بین المللی که اعضا اصلی آن روسای مراکز تحقیقات ساختمان و مسکن از ۵۱ کشور مختلف می باشند. هدف این موسسه ایجاد همکاری بین المللی در امر پژوهش های مربوط به ساختمان و مسکن، انجام پروژه های پژوهشی در سطح منطقه ای و تبادل اطلاعات از طریق نشریات و برگزاری کنگره و سمینار می باشد. در هر یک از کشورهای عضو این موسسه مرکز اطلاعاتی وابسته به دولت خود مسئولیت گردآوری نشریات را به عهده دارد و هر یک از این مراکز سهم ویژه ای در امر مبادله اطلاعات در صنعت ساختمان را دارا می باشند.

خدمات آموزشی

بمنظور آشنایی پژوهشگران و مهندسين مرکز با کار مرکز اطلاعات و مدارک در فواصل گوناگون برنامه های برگزاری سخنرانی یا فیلم و تهیه راهنماهایی که نحوه استفاده از این مرکز و مدارک آن را به آنها می آموزد تدارک شده است. تاکنون دو نشریه ذیل در این باب انتشار یافت و در اختیار متقاضیان و مراجعین قرار گرفته است.

۱- راهنمای استفاده از مرکز اسناد (به زبان انگلیسی و فارسی)

۲- با بخش اطلاعات و مدارک مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن آشنا شوید (فارسی)

اشاعه اطلاعات

بمنظور معرفی مرکز و آشنا نمودن افراد علاقمند به علوم مهندسی ساختمان و پژوهش های مربوط به آن، بخش اطلاعات و مدارک، نشریه "مرکز اطلاعات و مدارک. اخبار مرکز اسناد" (فصلنامه) را مرتباً انتشار داده و برای کلیه مهندسين مرکز و موسسات مشابه پژوهشی و آموزشی در سطح کشور و خارج از کشور فرستاده میشود و از طریق آن پرسشهای بسیاری به ویژه از جانب دانشجویان مقیم کشورهای خارجی که دست اندرکار تهیه پایان نامه های خود هستند دریافت میگردد و موجبات تشویق کارکنان این بخش را فراهم می آورد. این نشریه حاوی اطلاعات مربوط به فعالیت های پژوهشی جدید انجام شده در مرکز، مدارک جدید دریافت شده، مقالات جدید، فهرست مندرجات مجلات جدید و نیز همایش هایی که تشکیل میشوند می باشد و به زبان فارسی و انگلیسی تهیه می شود. با ارسال این نشریه و گزارشهای تحقیقاتی تهیه شده از مرکز به موسسات و سازمانهای پژوهشی مشابه و به ویژه در خارج از کشور و جلب کردن توجه این موسسات به موقعیت جغرافیائی کشور ایران و فعالیتهای پژوهشی انجام شده در مرکز، نشریات مشابهی از انواع گزارش های علمی و فنی بولتن ها، خبرنامه ها و مجلات مختلف از طریق مبادله می گردد که ارزش بیشماری در پیشبرد کارهای پژوهشی دارا می باشند.

همکاری با سایر مراکز پژوهشی مشابه در ایران و جهان

بمنظور آگاهی و گردآوری نشریات گوناگونی که از جانب مراکز پژوهشی مختلف انتشار می یابند بخش اطلاعات و مدارک کوشش می کند تا از طریق مکاتبه و مبادله همواره با این مراکز در ارتباط باشد. در ایران شورای هماهنگی مراکز اسناد نویدبخش خبرهای نوینی در امر اشاعه اطلاعات می باشد که امید است از خدمات ارزنده آن بهره گیریم. سایر دانشکده ها که در زمینه آموزشی آنها به نحوی با کار ساختمان و مسکن و یا معماری ارتباط میابد از خدمات این مرکز بهره می گیرند. و نیز صاحبان صنایع، پیمانکاران، بانکهای مثل بانک ساختمان، بانک رهنی ایران، شرکت های ساختمانی و مهندسين مشاور و مختلف با مرکز همکاری دارند. در خارج از کشور مرکز اطلاعات و مدارک با کلیه مراکز عضو CIB و سایر مراکز پژوهشی برجسته در امر ساختمان در کشورهای رشدیافته و

کشورهای رو به رشد در ارتباط است بویژه برخی از کشورهایی که شرایط جغرافیائی و اقلیمی مشابهی با ایران دارند. در مورد مسائل مختلف ساختمانی می توانند از تجربیات این کشور سود جویند و بالعکس بنابر این برقراری مبادلات علمی از این نوع بر عهده مراکز اطلاعاتی موجود در این کشورها می باشد.

[ابتدای صفحه](#)